

Gerard Hoekveld (1934-2011)

Geograaf in hart en nieren

Op 3 februari overleed Gerard Hoekveld, 76 jaar oud, na een jarenlange strijd tegen de kanker. Enkele herinneringen aan een van de boegbeelden van de moderne sociale geografie in Nederland.

Begin januari ontving ik nog een nieuwjaarskaart van hem, waarin hij schreef dat hij samen met Barrie Needham, gepensioneerd hoogleraar planologie in Nijmegen, werkte aan een artikel over ethiek en ruimtelijke planning. Hoe ziek ook, tot een paar weken voor zijn dood was Gerard Hoekveld actief met zijn vakgebied – voor hem de mooiste discipline die er was. Zonder enige ironie feliciteerde hij eerstejaars met hun keuze voor de sociale geografie. Studenten die verderop in de studie regionale geografie als specialisatie kozen, prees hij opnieuw: het was een uiterst gecompliceerd en uitdagend vakgebied, maar de kroon van de geografie.

Trouw aan zijn vak tot aan de dood. Een trouw man in alle opzichten. Zo karakteriseerde zijn echtgenote Gerda Hoekveld hem tijdens de uitvaartdienst: trouw aan zijn geloof en kerk, aan zijn gezin, familie en

vrienden, trouw ook aan Baarn waar hij werd geboren, woonde en stierf.

In de jaren 70 was Hoekveld de grote naam onder de sociaal geografen aan de Vrije Universiteit. Meer dan Max Heslinga, de oprichter van het geografisch instituut aldaar en het prototype van de traditionele hoogleraar, gold hij als de man van de toekomst, als iemand die het vak verder zou brengen. Ogenscheinlijk moeiteloos combineerde hij stadsgeografie, waar het zwaartepunt van zijn werkveld lag, met de onderwijsgeografie (kader). Het leidde onder meer tot de klassieker *Geografie van stad en platteland in de westerse landen* en tot de succesvolle serie *Geografische Verkenningen*. Zijn faam als docent en onderzoeker werd nog vergroot door zijn persoonlijkheid. Hij was hoffelijk en benaderbaar, had een oprechte belangstelling voor studenten en

collega's en grossierde in anekdotes over zijn leven als geograaf. Het waren talenten die vooral tot uitdrukking kwamen tijdens excursies naar bijvoorbeeld Hoorn en Londen-Parijs. Toen ik in januari 1980 was aangesteld als jonge medewerker aan de VU belde hij me op over het een of ander. 'Met Gerard', hoorde ik tot mijn verbazing. Was dat professor Hoekveld? Destijds hadden hoogleraren geen voornamen, alleen titels.

Het einde van de sociale geografie (en planologie) aan de VU kwam toen in 1983 een nationaal bezuinigingsplan de sluiting van de studierichting aan de VU aankondigde. Veel medewerkers verhuisden naar de Universiteit van Amsterdam, maar Hoekveld kreeg uit Utrecht de uitnodiging om daar hoogleraar regionale geografie en geografie voor educatie te worden. Hoewel hij hart had voor de educatiekant liet hij die in de praktijk grotendeels over aan specialisten als Rob van der Vaart. Zelf zette hij zich aan de herontwikkeling van de regionale geografie die na jaren van verwaarlozing aan een tweede jeugd toe was. De nieuwe regionale geografie moest niet terugvallen in de oude praktijk van gebiedsbeschrijving, maar op wetenschappelijke leest geschoeid worden. Dat betekende het ontwikkelen van algemene modellen over de ruimtelijke structuur en dynamiek van regio's en vervolgens het toetsen van deze modellen in veldwerk. Hij deed dat samen met zijn vrouw Gerda. Hun inspanningen leidden tot een reeks theoretisch-empirische publicaties (en studentenexcursies) over onder meer de Gelderse Vallei, Noord-Holland ten noorden van het IJ, Zeeland en Friesland, Zuid-Duitsland en Nedersaksen, en Poitou-Charentes.

Warm hart voor aardrijkskunde

Gerard Hoekveld, de *godfather* van het aardrijkskundeonderwijs, is niet meer. Ik kan het nog steeds niet geloven. Zijn vakmanschap en aanstekelijk enthousiasme waren er altijd. Gelukkig hoor ik hem nog steeds praten. Dat het erom gaat moderne geografische kennis zo naar het onderwijs te vertalen dat er een voor het onderwijs bruikbaar geheel ontstaat. Dat we leerlingen vooral een goed wereldbeeld moeten bijbrengen. Dat we leerlingen oog moeten laten krijgen voor ruimtelijke processen en relaties. Maar

bovenal dat leerlingen kritisch moeten leren kijken naar de wereld dichtbij en veraf en dat leraren op grond van die kritische analyse met leerlingen bij aardrijkskunde over ethiek moeten praten, over wat rechtvaardig is en wat niet. Hét voorbeeld daarvan voor mij is zijn reactie op het NIMBY-effect. 'Not in my backyard? Not in your backyard!' Dat is Gerard Hoekveld ten voeten uit. Een man om nooit te vergeten.

Joop van der Schee

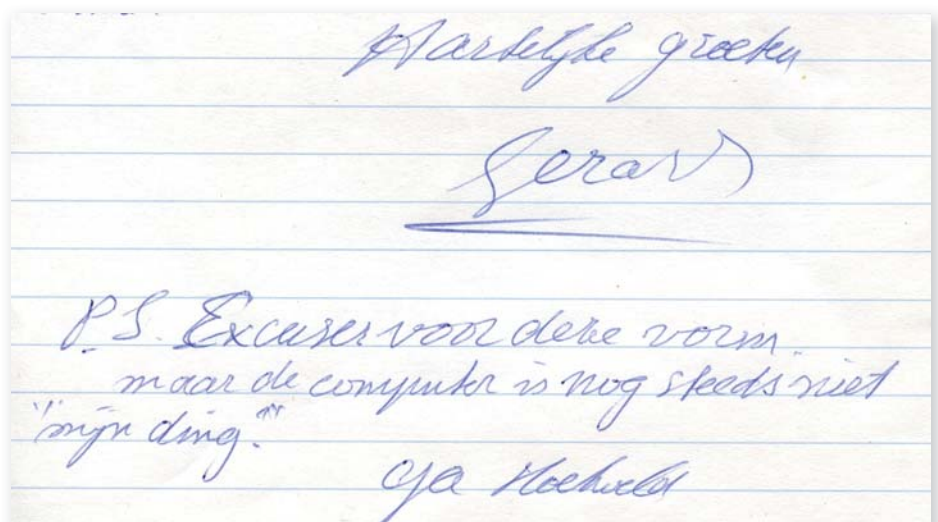
FOTO: JUIJ.GEO - MARGOT STOETE

te waarderen. Sowieso brengen Britse en Amerikaanse geografen weinig belangstelling op voor ideeën van vakgenoten elders.

Na zijn emeritaat in 1998 heeft Gerard Hoekveld zich gebogen over een verwaarloosd terrein: ethiek en geografie. Hij publiceerde daarover onder meer *Het hoogste doel*. Ook bleef hij zich zorgen maken over de toekomst van het vak en ontwikkelde hij ideeën over de eenheid van sociale en fysische geografie. In maart 2010 publiceerde hij daarover zijn afscheidsverhaal in *Geografie*. Uiteindelijk dwong zijn slopende ziekte hem de pen neer te leggen – letterlijk, want hij was verknocht aan zijn vulpen. Zijn overvolle handgeschreven pagina's waren uit duizenden herkenbaar. •

Ben de Pater

Wie deze studies (her)leest, wordt getroffen door de denkkraft en originaliteit die eruit spreken. In combinatie met zijn warme persoonlijkheid wist Gerard Hoekveld in Utrecht met zijn ideeën toegewijde studenten om zich heen te verzamelen, die zich – met hem – pionier voelden op onbekend terrein. Hij nodigde hen thuis uit in Baarn, waar ze cocktails leerden maken. Internationaal vonden de studies weinig weerklank, hoewel ze in het Engels waren geschreven. Zeker de artikelen die geïnspireerd waren op het werk van de sociologen Lazarsfeld en Menzel waren in conceptueel opzicht weerbarstig en niet gemakkelijk leesbaar. In de Angelsaksische wereld was men bovendien te veel in de ban van het postmodernisme, met zijn afkeer van algemene modellen, om Hoekvelds modellen

Gerard Hoekveld was verknocht aan zijn vulpen, getuige de opmerking bij zijn laatste artikel voor *Geografie*.